

Ooievaarskinderen tellen

Het zoeken van nesten voor Meetnet Nestkaarten kan als een uitdagende klus klinken. Maar sommige soorten maken het zoeken en bekijken van nesten juist verrassend eenvoudig. De Ooievaar is hier een voorbeeld van: iedereen met een verrekijker kan nestgegevens van de Ooievaar verzamelen. Het observeren van ooievaarsnesten leidt tot interessante bevindingen die ons kunnen helpen om deze in Nederland nog niet zo lang geleden zeer zeldzame broedvogel beter te begrijpen.

De zware periode waar Ooievaars in de vorige eeuw mee te maken hadden, is inmiddels verleden tijd. De populatie heeft sindsdien een indrukwekkende groei doorgemaakt, die nog steeds voortzet. Ondanks dat het momenteel erg goed gaat met de populatie, blijft het van belang om de broedprestaties van Nederlandse Ooievaars te volgen. Zo kunnen we in de gaten houden of verdere groei van de populatie te verwachten is.

In de periode 1995–2017 wisten Ooievaars gemiddeld steeds iets minder jongen groot te brengen per succesvol nest. Dit hoeft niet alarmerend te zijn en kan er bijvoorbeeld mee te maken hebben dat ze meer met elkaar concurreren omdat ze inmiddels in grotere dichtheden voorkomen (van Turnhout et al. 2017). Als het broedsucces van de Ooievaar blijft dalen, ligt een aanstaande stabilisatie van de Nederlandse populatie voor de hand, mede afhankelijk natuurlijk van hoe de sterftcijfers zich ontwikkelen.

Moelijk broedseizoen voor Ooievaars in 2021

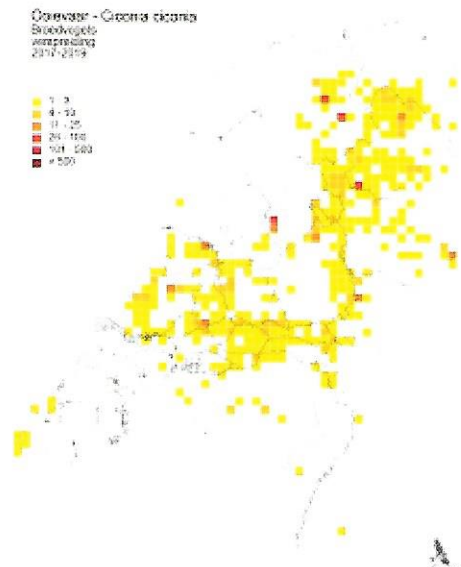
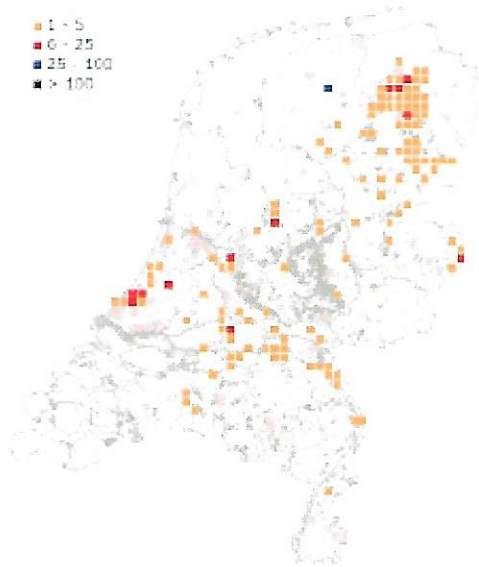
In de jaren 2018–2020 vlogen er, tegen de neerwaartse trend tot dat moment in, juist relatief veel jongen uit per succesvol nest (gemiddeld 2,3, figuur 1). Een verrassende constatering, temeer dit tevens erg droge (voor)jaren waren waarin regenwormen, stapelvoedsel voor jonge ooievaarskuikens, moeilijker te vinden moeten zijn geweest. Kennelijk hebben ooievaarsouders voldoende kunnen overschakelen op ander voedsel, zoals verscheidene insecten en veldmuizen. Die laatste piekten in 2019 in grote delen van het land. Mogelijk heeft de droogte geholpen om de jonge ooievaarskuikens warm en droog te houden op hun aan de elementen blootgestelde nesten.

Het broedseizoen van 2021 ging ook goed van start met veel bezette nesten. In mei, wanneer veel Ooievaars met nog jonge en kwetsbare kuikens zitten, sloeg het weer echter om. Aanhoudende

✎ *Meestal vliegen er twee jongen per succesvol nest uit.*

Foto: Marcel van Kammen

Figuur 2. Aantal ingevoerde nestkaarten van de Ooievaar per atlasblok in 2021 (links) en aantal broedparen per atlasblok in 2017-2019.

regen en kou maakten het voor de ouders lastig om hun kuikens goed warm te houden en als gevolg stierven veel jonge Ooievaars aan onderkoeling. Dit resulteerde in een laag nestsucces in 2021: maar 65% van de gestarte nesten slaagde erin om minstens één jong groot te brengen. Sinds 1997 kenden slechts vier jaren een lager nestsucces (figuur 1).

Het belang van nestonderzoek

Hoewel we het afgelopen decennium jaarlijks rond de 350 nestkaarten van Ooievaars binnenkrijgen, een mooie steekproef van de ongeveer 1250 broedparen in Nederland, zijn er nog hiaten in onze kennis. Zo wordt er niet bij al deze nesten een nacontrole uitgevoerd om na te gaan of de jongen succesvol zijn uitgevlogen (na het ringen). En bedenk daarnaast: de gegevens zijn even waardevol als een nest uiteindelijk geen uitgevlogen jongen oplevert. Uit sommige regio's komen maar weinig nestkaarten binnen, waaronder kerngebieden als de uiterwaarden van de IJssel, de Kop van Overijssel en delen langs de Nederrijn en de Lek (figuur 2). Meer gegevens uit deze gebieden zijn dan ook zeer welkom!

Ooievaarsnesten observeren

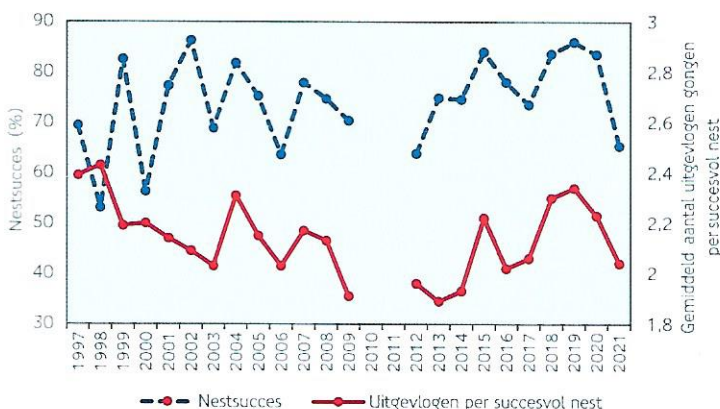
Ooievaarsnesten zijn makkelijk te vinden en observeren; als de jongen eenmaal zo groot zijn dat ze van onderaf zichtbaar zijn. Uitgebreide kennis is dus zeker niet nodig om mee te helpen met

nestonderzoek naar de Ooievaar. Al in februari, maar zeker in maart, zijn ooievaarskoppels weer met regelmaat samen op hun nest te vinden. Het liefst keren ze elk jaar naar hetzelfde nest terug. Deze nesten zijn vaak al op grote afstand goed te bekijken met een verrekijker of telescoop, zodat de vogels niet verstoord hoeven te worden. Sommige nesten zijn zelfs (bijna) op ooghoogte te bekijken, bijvoorbeeld vanaf een dijk of uitkijktoren.

Begin april worden doorgaans de eieren gelegd. Ooievaars laten hun legsel vrijwel nooit alleen en vanaf dit moment zal er dan ook een broedende ouder op het nest te zien zijn. De kuikens, die eind april of begin mei uit het ei komen, zijn aan het begin nog lastig te zien. Wanneer de oudervogel opstaat zullen de kleine jongen met de kopjes omhoog bedelen, waardoor ze soms boven de nestrand uitkomen. Wanneer ouders na terugkomst van een foerageersessie voedsel op het nest uitbraken zijn er ook met zekerheid jongen. Naarmate de jongen groeien zijn ze steeds makkelijker te zien, maar gaan ze ook meer op hun ouders lijken. De grijszwarte snavel blijft echter een kenmerk van de jongen. Na het uitvliegen blijven de jongen nog een tijdje in het territorium van hun ouders rondhangen en keren ze soms terug naar het nest.

Meedoen

Ken jij één of meer bewoonde ooievaarsnesten in jouw omgeving? Door gedurende het broedseizoen enkele keren het nest te bekijken, kun je een waardevolle bijdrage leveren aan Meetnet Nestkaarten. Voor Ooievaars is er een speciale online invoermodule beschikbaar waarin gegevens eenvoudig geregistreerd kunnen worden. Deze is te bereiken via de website van Sovon of STORK (Stichting Ooievaars Research & Knowhow), of direct op stork.sovon.nl. Zo kun je bijdragen aan onze kennis van het broedsucces van Ooievaars én leer je het gezinsleven van 'jouw' Ooievaars elk jaar beter kennen.

Figuur 1. Het gemiddelde jaarlijkse nestsucces (% nesten met minstens één uitgevlogen jong) en aantal uitgevlogen jongen per succesvol nest (2010 en 2011 te weinig gegevens).

— Bernice Goffin (Sovon) en Annemieke Enters (STORK)

Literatuur:

van Turnhout C., Enters A., van Nee W. & Nienhuis J. 2017. Trends in broedprestaties van Nederlandse Ooievaars. *Limosa* 90: 178-185.